Eduskunta
Työ- ja elinkeinojaosto

sara.kuitunen@eduskunta.fi

HE 123/2018 vp

Lausunto valtion talousarvioehdotuksen työllisyyden edistämistoimenpiteistä

Eduskunnan työ- ja elinkeinojaosto on pyytänyt Suomen Yrittäjiltä lausuntoa valtion talousarvioehdotuksen työllisyyden edistämistoimenpiteistä ja arviota niiden vaikutuksista. Suomen Yrittäjät katsoo, että Suomen työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikan tavoitteet ovat oikeita. Suomen tulee kunnianhimoisesti pyrkiä työttömyyden alentamiseen, nopean työllistymisen turvaamiseen ja kasvun vauhdittamiseen. Valtion talousarvioehdotuksessa on lueteltu tärkeitä ja kannatettavia toimia, joilla näitä tavoitteita voidaan saavuttaa.

On erinomaista, että yrittäjien perheenjäsenten työttömyysturvaa muutetaan siten, että ei-omistavia perheenjäseniä pidetään jatkossa yrittäjän sijasta työntekijöinä. Muutos kannustaa yrittäjiä tarjoamaan töitä enemmän myös omille perheenjäsenilleen. Järkevää on myös yksityisten työvoimapalveluiden roolin lisääminen palvelujen tuottajana ja TE-palvelujen resurssien vahvistaminen.

Tärkeitä ovat myös linjaukset siitä, että työntekijöiden ja yrittäjien oleskelulupien käsittelyä sujuvoitetaan ja käsittelyaikoja lyhennetään. Ulkomaisella, kolmansista maista tulevalla työvoimalla voidaan paikata työvoimatarvetta siellä, missä Suomesta tai EU/ETA-maista ei löydy riittävästi osaavaa työvoimaa. Oleskelulupien käsittelyn viivästyminen on kuitenkin erityisesti kausiluonteisissa tehtävissä osoittautunut jäykäksi ja hitaaksi, mikä vaikeuttaa työvoiman käytön ennakointia.

Tärkeää on edelleen lyhytkestoisen työn vastaanottamisen edistäminen muuttamalla työttömyysetuuden sovittelua tulon maksatusajankohdan mukaiseksi. Tämä on omiaan parantamaan ennakoitavuutta työttömän henkilön näkökulmasta, mikä on tärkeää lyhytkestoistenkin työsuhteiden vastaanottamisen kannustavuuden näkökulmasta.

Palkkatuetun työn ja starttirahan rahoituksen jatkaminen työttömyysmäärärahoista on myös perusteltua. Palkkatuen osalta on erikseen huomattava, että käsittelyaikoja on pyrittävä lyhentämään ja prosessia yksinkertaistamaan. Erityisesti pitäisi selvittää mahdollisuus maksaa palkkatuki suoraan sitä tarvitsevalle henkilölle. Tämä vapauttaisi työnantajan palkkatukeen liittyvästä byrokratiasta ja helpottaisi siten työllistämistä. Pidämme hyvänä

myös ehdotusta siitä, että yrityksille voidaan maksaa työllistämispalkkio tietyissä tilanteissa. Palkkatuen osalta on kuitenkin huomattava, että palkkatuettu työ on usein vain tilapäinen ratkaisu. Pitkäaikainen työllistyminen edellyttää, että työllistäminen on työnantajan näkökulmasta taloudellisesti kannattavaa.

Työnantaja pyrkii rekrytoimaan aina parhaan mahdollisen henkilön avoinna olevaan tehtävään, joten työnantajan kannalta sinänsä tärkeitä tukijärjestelmiä keskeisempää on se, että työmarkkinat toimivat hyvin. Suomen korkea työttömyysaste ja kilpailijamaihin nähden alhainen työllisyysaste osoittavat, että työmarkkinoiden ongelmat ovat ennen kaikkea rakenteellisia.

Suomen Yrittäjät haluaakin korostaa, että yksittäisten ja pistemäisten toimenpiteiden lisäksi Suomi tarvitsee kokonaisvaltaisen työmarkkinareformin, jolla helpotetaan työllistämistä, alennetaan työllistämiseen liittyvää riskiä, lisätään paikallista sopimista ja tehdään työn vastaanottamisesta aina kannattavaa. Työpaikka syntyy ainoastaan, mikäli sekä työllistäminen että työllistyminen ovat taloudellisesti kannattavia.

Työllisyyspolitiikassa olisi siten tehtävä toimenpiteitä sekä työn tarjonnan että työn kysynnän osalta. Suomessa on huomattavaa rakenteellista työttömyyttä, kohtaanto-ongelmaa ja työn vastaanottamisen kannusteiden puutteita. Työllistämisen edistämiseksi työmarkkinoille on välttämätöntä saada joustoa muun muassa palkkojen määräytymiseen ja työaikoihin. Työehtosopimuksiin perustuvat joustot ovat usein riittämättömiä eivätkä edes olemassa olevat joustot ole kaikkien työnantajien käytettävissä. Työlainsäädännön sopimiskieltojen vuoksi järjestäytymätön työnantaja ei voi käyttää sellaisia työehtosopimuksen joustoja, jotka edellyttävät paikallisen sopimuksen tekemistä.

Työn tarjontaa voidaan tehokkaasti lisätä pienentämällä työntekijöiden palkkaamiseen liittyvää hallinnollista taakkaa ja työllistämisen riskiä. Erityisen tärkeää tämä on pienten yritysten näkökulmasta, joissa on myös suuri työllistämispotentiaali. Joustavuus työmarkkinoilla parantaisi erityisesti pienten yritysten mahdollisuutta tarjota työtä ja kasvattaa yritystoimintaa.

Elinkeinorakenteen muutos on aiheuttanut vinoumaa, jonka vuoksi tietyillä toimialoilla on työvoimapula ja toisilla työvoiman ylitarjontaa. Osin tämä vinouma on myös alueellista. Sen vuoksi myös työntekijöiden alueellista liikkuvuutta olisi tuettava ja kannusteita työn vastaanottamiseen myös toiselta paikkakunnalta tulisi kehittää.

Työvoiman tarjontaan voidaan keskeisesti vaikuttaa työttömyysturvajärjestelmän keinoin. Ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan tarkoituksena on turvata henkilön toimeentulo työttömyyden koittaessa. Järjestelmän tavoitteena on kuitenkin mahdollisimman nopea uudelleen työllistyminen.

Työttömyysetuutta saavien henkilöiden työllistymistä tutkittaessa on havaittu, että ansiopäivärahan saamisella erityisesti ansiopäivärahakauden

päättymisellä on yhteys työllistymistodennäköisyyteen. Suuri osa ansiopäivärahaa saavista henkilöistä työllistyy varsin nopeasti työttömyyden alun jälkeen, jonka jälkeen työllistymistodennäköisyys laskee tasaisesti ajan kuluessa. Kuitenkin ansiosidonnaisen päivärahan maksun loppuessa työllistymistodennäköisyys nousee merkittävästi (kuvaajassa tämä näkyy ”piikkinä”, joka osuu aika-akselilla ansiopäivärahan päättymisen hetkeen).

On siten selvää, että ansiopäivärahan korkea taso osaltaan vaikuttaa työttömyyden pitkittymiseen. Kansantalouden, työttömyysturvajärjestelmän kestävyyden ja työllisyyden vuoksi työttömyyden pitkittyminen liian korkean tason työttömyysturvan johdosta ei ole toivottavaa. Olisikin perusteltua pohtia ansiopäivärahan keston lyhentämistä ja/tai sen tason porrastusta.

Lausuntopyynnössä pyydettiin näkemyksiä erityisesti työttömyysturvan ns. aktiivimallista. Aktiivimallin tavoite työttömien henkilöiden työmarkkina-aseman parantamisesta aktivointitoimenpiteiden avulla on sinänsä kannatettava. Aktivointitoimenpiteiden sisältö sinänsä ei ole itseisarvoista, vaan se, että toimenpiteet tosiasiassa edesauttavat työllistymistä.

Yleisesti voidaan todeta, että on erittäin tärkeää kannustaa työttömiä ottamaan vastaan myös lyhyitä ja osa-aikaisia työtehtäviä. Kaikki työ on tärkeää ja auttaa työnhakijaa myös jatkossa pysyvämpään työllistymiseen. Työttömyysturvajärjestelmän taloudellisen kestävyyden kannalta puolestaan on olennaista kannustaa ihmisiä aktiivisemmin hakeutumaan sellaiseen toimintaan, joka edistää työllistymistä.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Albert Mäkelä
asiantuntija, OTM